

Урок з вивчення поезії Володимира Підпалого «Тиха елегія»

8 клас

Любов Трехлебова,

вчитель української мови та літератури
спеціалізованої школи I–III ступенів №4

з поглибленим вивченням окремих предметів і курсів
«Школи сприяння здоров'ю»

Мета: ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом письменника; вчити аналізувати поетичний текст; розвивати пам'ять, культуру зв'язного мовлення, вміння виразно і вдумливо читати вірш; виховувати любов до рідної землі, почуття поваги до творчості В. Підпалого, інтерес до вивчення його творчості.

Цілі:

Учні знатимуть: факти з біографії письменника; зміст твору.

Учні вмітимуть: виразно читати поезію та аналізувати її; визначати тему, ідею твору, жанр лірики; виражати своє ставлення до рідної землі, формулювати значення прочитаного для особистісного розвитку.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Обладнання: портрет В. Підпалого, поетичні тексти, світлина пейзажів України, аудіозаписи.

Методи, прийоми, види, форми роботи: бесіда, проблемне питання, репродуктивна бесіда, «незакінчене речення», діалог – «учитель-учень-текст», робота з текстом, «мікрофон», енциклопедична хвилинка, «гронування», робота в парах.

Хід уроку

I. Мотиваційний етап

1. Забезпечення емоційної готовності до уроку.

– Доброго ранку всім! Знаєте, коли я сьогодні йшла до школи, то згадала, як ми чекали снігу, виглядали справжню зиму. І от раптово прийшли морози. Цей холод так дошкуляє, що хочеться швидше сховатися в приміщення, де тепло і затишно. І так хочеться, щоб і у наших душах завжди панувала тепло, щирість. Подивіться один на одного, усміхніться один одному і побажайте гарного настрою і гарної роботи на уроці! (Обмін усмішками і побажаннями.)

А що ви хочете побажати мені?

2. Актуалізація суб'єктивного досвіду й опорних знань.

– А я хочу вам побажати гарних свят у колі сім'ї, любові, затишку і насолоджуватись правом бути дитиною, бо не дарма в народі кажуть: «Допоки живі батьки, ми завжди діти».

– Як ви розумієте ці слова? Чому саме так? (Відповіді учнів.)

II. Цілевизначення і планування

1. Повідомлення й аналіз теми і мети уроку.

– Справді, нікого у світі нема ріднішого, як мама з татом, і нема нічого ближчого, як рідна земля. І, як пра-

вило, дорослішаючи, ми це розуміємо краще і краще.

Тому не дивно, що до теми любові до батьків і рідного краю зверталось багато творчих людей. І серед них – Володимир Підпалый. Саме цьому чудовому поету, на жаль, маловідомому на теренах української літератури, присвячений сьогодні наш урок.

На дошці записаний епіграф уроку:

Якщо життям прийдешнім
серце б'ється –

Воно й болить з великої любові!

Володимир Підпалый

– Як ви розумієте ці слова поета?

2. Цілевизначення уроку.

– Подумайте, яких результатів ви хочете досягти на сьогоднішньому уроці. Свої цілі запишіть на сонячних промінчиках, які лежать у вас на партах. (Учитель озвучує цілі, записані на дошці.)

– Що б ви ще додали до своїх цілей з цього переліку? Чому?

III. Опрацювання навчального матеріалу

1. Перевірка домашнього завдання.

Ознайомлення з життєвим і творчим шляхом поета. (Учні повідомляють по одному-два факти з біографії В. Підпалого: вимога – не повторювати сказаного і бути лаконічним.)

– Що, можливо, вас вразило (зацікавило) в біографії письменника? (Відповіді учнів.)

– Мене особисто вразили рядки, які він присвятив своїй матері:

Із прискринька дістанеш листи від татка,

Жовті, наче печаль твоя удовина...

Гірко він посміхнеться до нас із картки,

Запитає тебе, чи доглянула сина...

Ой чекала. Не спала. Виглядала роками.

Вибігала до шляху в надії і тузі...

Хай без рук і без ніг. Аби – батько дитині.

Аби в хаті запахла сорочка пітна...

Полиняли від сліз твої очі сині:

2. Робота з текстом.

– Для Володимира Підпалого, за словами поета Івана Гнатюка, «...як один акорд звучить триєдине значення його невмирущої любові – рідна мова, мати, Україна...Наче сповідь перед Україною сприймається його «Тиха елегія»».

2. 1. Енциклопедична хвилинка.

– Що таке елегія? Чи можете ви пояснити значення цього слова?

Тлумачний словник подає такі визначення слова «елегія»:

Елегія (від грец. «журлива пісня») –

1) ліричний вірш, у якому виражені настрої смутку, журби, задуми;

2) музичний твір задумливого, сумного характеру.

2. 2. *Виразне читання поезії «Тиха елегія».*

(Спочатку читає вчитель. Учні повинні зафіксувати враження, почуття, виниклі запитання тощо.)

2. 3. *З'ясування емоційного враження від прочитаного («незакінчене речення»: "У творі мене найбільше вразило...").*

2. 4. *Словникова робота.*

– Які слова у тексті видалися вам незрозумілими? (якщо такі є – з'ясовуємо їх значення).

2. 5. *Прослуховування уривка музичного твору.*

– Що спільного, на вашу думку, між двома прослуханими творами?

2. 6. *Пошук відповіді на проблемне питання.*

– Зверніть, будь ласка, увагу на проблемне питання, на яке маємо дати відповідь у кінці уроку: «Чому автор назвав свою поезію «Тиха елегія»?»

2. 7. *Виразне читання вірша учнями.*

2. 8. *Робота з текстом твору (діалог «учитель-учень-текст»).*

1. Наскільки важливими для кожної людини є поставлені в творі питання?

Коли мене питають: «Любиш ріки, річки, і річечки, і потічки?»

Коли мене запитують: «Народу чи зможеш прислужитись, як і де?»

Коли мене питають: «Любиш землю, степи, озера, яблуні в саду?»

Коли мене питають: «Рідну мову чи зміг би поміняти на чужу?»

Коли мене питають: «Україну чи зможеш ти забути на чужині?»

2. Чому у відповідь на ці запитання ліричний герой (автор) мовчить?

Відмовчуюсь

Мовчу

я знов мовчу

моя дружина сину колискову

співає тихо... Краще не скажу... (про любов до рідної землі, мови не потрібно кричати).

3. У чому виявляється справжня любов ліричного героя до рідного краю?

2. 8. Робота в парах. Дайте власні відповіді на питання, порушені у творі (по одному реченню, 2–3 хвилини).

Хто бажає озвучити свої відповіді? (2–3 учні)

2. 9. Визначення теми, ідеї твору, ознак жанру.

3. «Гронування»: Ключове слово – «Україна»

Україна

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

1. *Рефлексія смислів вивченого («незакінчене речення»: «Україна для мене...».*

2. *Озвучення напрацювань.*

А коли я прочитала поезію В. Підпалого, вона мене настільки вразила, що мимоволі з'явилися такі рядки.

*Лиш заплющу очі на хвилину,
Подумки у рідний край свій лину,
Бачу ліс і поле, й милу хату,
Де живуть рідненькі батько й мати.*

*Де сестрички радо зустрічають,
Бабця і дідусь завжди чекають,
Де мені знайомий кожен кут,
Де мені усе радіє тут.*

*І поля, які сходила я малою,
Й бур'яни, які топталися ногою.
І маленький хвойний ліс,
Що на тракторному стані ріс.*

*Все мені знайоме тут до болю,
Де свою стрічала долю,
Де майбутнє бачила у снах
Й звідки вийшла на життєвий шлях.*

Доля кожного з нас нерозривно пов'язана з рідним краєм. І від нас залежить, який слід залишимо на землі. А який слід залишить у вашій душі цей урок?

2. *Визначення імені уроку.*

– Спробуймо дати ім'я нашому уроку. На дошці записані вислови. Доберіть той, який, на вашу думку, є більш вдалим для імені уроку.

– Україно! Ти моя молитва... *В. Симоненко*

– Шматок землі, ти звешся Україною. Ти був до нас. Ти будеш після нас. *Л. Костенко*

– Кожному мила своя сторона. *Г. Сковорода*

– Свою Україну любіть, любіть її... Во врем'я люте, в останню тяжкую минуту за неї Господа моліть. *Т. Шевченко*

– Люблять батьківщину не за те, що вона велика, а за те, що своя. *Сенека*

– Той, хто не любить своєї країни, нічого любити не зможе. *Д. Байрон*

Учитель. Я теж думала над іменем уроку і мені до душі найбільше припали слова Василя Симоненка: «Україно! Ти моя молитва...»

– Як проголошується молитва – голосно чи тихо? Чому? При всіх чи на самоті? Чому? (*Молитва – таїнство, яке відбувається на самоті, людина звертається до Господа із потаємними бажаннями.*)

3. *Відповідь на проблемне питання.*

То чому автор назвав свою поезію «Тиха елегія»? (*Відповіді учнів.*)

4. *Рефлексія результатів навчальної діяльності («незакінчене речення»):*

На уроці я: дізнався... зрозумів... навчився...

Найбільший мій успіх...

Найбільші труднощі я відчув...

Я не вмів, а тепер вмю...

На наступному уроці я хочу...

Цей твір мене навчив...

5. *Рефлексія досягнення цілей.*

– Перегляньте цілі на промінчиках. Хто досягнув цілей, прикріпіть промінчики до аркуша ватмана. Хто не досягнув – не засмучуйтеся, своїх цілей обов'язково досягнете на наступних уроках. Дякую, ви молодці, мені було приємно працювати сьогодні з вами. Надіюсь, що ці сонячні промінчики будуть зігрівати вас теплом батьківського дому, рідної землі.

6. *Самооцінювання активності на занятті.*

– За допомогою кольорових карток спробуйте оцінити вашу роботу на уроці.

Зелена – активні.

Жовта – менш активні.

Червона – на жаль, мало відповідали.

Домашнє завдання

Обов'язкове загальне: виразно читати поезію, знати біографію письменника.

Обов'язкове на вибір: скласти усну розповідь «Я люблю свій рідний край за те...», пояснити значення слова «патріот».

За бажанням: намалювати ілюстрації до вірша.

Заключне слово вчителя. Погляньте, будь ласка, на світлини, які розміщені на дошці. Який прекрасний наш рідний край, наша Україна. Хіба це все можна не любити?

На завершення нашої зустрічі я хочу вам побажати бути справжніми патріотами своєї землі і гідними дітьми своїх батьків. Щастя вам, любові, сімейного затишку, душевної теплоти.

Додаток

**Життєвий і творчий шлях В. Підпалого
(Матеріал для вчителя)**

Володимир Підпалый, якого Ліна Костенко за його чесність та безкомпромісність у творчості назвала «просто порядною людиною», був непересічною особистістю. Його однокурсниця, згодом директор Канівського літературно-меморіального музею Тараса Шевченка Зінаїда Тарахан-Бережа, згадувала: «При першій зустрічі кожен звертав увагу на його очі сині, привітні, блискучі. Ні в кого я не бачила таких очей, в

них світилася його душа – поетична, прекрасна, в якій щось було від неба і степу.»

Народився Володимир Олексійович 13 травня 1936 року в с. Лазірки на Полтавщині в сім'ї хлібороба. У своїй біографії він писав: «Горя у дитинстві мав досить...» Батько загинув на фронті, мати пішла з життя, коли Володимир закінчив школу.

Після школи працював у селі, служив на флоті. У 1957 році вступив на філологічний факультет Київського державного університету ім. Тараса Шевченка. У 1957 році в періодичній пресі з'явилися перші вірші Підпалого, а в 1963 році побачила світ його перша поетична збірка «Зелена гілка».

Після закінчення університету працював редактором відділу поезій у видавництві «Дніпро», сам писав вірші.

Задумовні роздуми поета змушують читача замислитися над сенсом життя, прагнути до прекрасного і примножувати добро на землі. Адже саме так розумів митець своє призначення:

*Все, що в серці виплекав я доброго,
Належить вам. А зло – я взяв собі.*

У назвах поетичних збірок Підпалого зафіксовано цікаві поетичні образи: «В дорогу за ластівками»(1968), «Вишневий світ»(1970).

Помер поет 24 листопада 1973 року від невиліковної хвороби.

Збірка «Сині троянди» побачила світ уже після його смерті. Книжка віршів для дітей «Кожна бджілка – немов лічилка» відкрила ще й уміння митця тонко відтворювати трепетний світ дитячої душі.